

La 'classe mitjana' periodística

FRANCESC CANOSA FARRAN

La revolució cívica. Articles de La Publicitat (1937-1939)

Domènec Guansé

Cossetània

480 pàgines. 19,50 euros

Domènec Guansé (1894-1978) forma part d'una classe mitjana del periodisme català que és desconeguda, menyspreada i fins i tot atonyinada. S'oblida que aquest grup de la ploma és la frontissa que mou la porta del periodisme modern a Catalunya i que el du, durant la República, a la vora dels països desenvolupats, amb una mirada pròpia. De noms en tenim per donar i per vendre: Josep Maria Francès; Lluís Aymami; Àngel Ferran; Josep Maria Lladó; Irene Polo; Domènec de Bellmunt; Vicenç Bernades; Manuel Valldeperas...

Com a bon frontissa, Guansé ha estat bellugadís: novel·lista cap aquí; dramaturg cap allà; una mica traductor; per moments biògraf; a cops assagista lletraferit amb els influents *Retrats literaris*... I periodísticament un treballador fix i cardinal de la crítica literària, cultural, des que Antoni Rovira i Virgili el fa venir de Tarragona per viure a les pàgines de la catedral del periodisme català: *La Publicitat*. Però fem l'acte de fe i sal-

tem a *La revolució cívica. Articles de La Publicitat (1937-1939)*, un antologia —a cura de Francesc Foguet— de 200 columnes d'esgarapada, adéus de mocadors de paper d'aquella classe mitjana.

Som al 1937, el tarragoní té 42 anys i el món s'acaba. La indústria periodística del país es capgira: els diaris viuen sota un eufemisme que es diu *apropiacions*; els periodistes s'han de sindicar obligatòriament; hi ha censura, escassetat de paper... Tot s'esmicola i Guansé s'aferra a una elèctrica activitat periodística: *La Rambla*; *Mirador*; *Meridià*... i a *La Publicitat* fent "Acotacions", articles de primera pàgina, gairebé diaris i signats amb el pseudònim de "Begur". Les coses no estan per treure massa el cap, feia un any que pistolers de la FAI assassinaven Josep Maria Planes i la quantitat de periodistes que van fugir és terrorífica.

Avui, aquest recull d'articles podria ser perfectament un blog i cada columna una entrada de bitàcola: flis-flas. Fletxa diària sobre els canvis socials, polítics, econòmics, estètics de la Barcelona revolucionària, de rereguarda, la mirada d'en Guansé mira i veu. Bona part dels articles mereixen que piquem de mans, per les imatges que apareixen i l'apreciació és exacta, ja que Guansé era cons-

cient que la seva era una societat audiovisual. Quina TDT (Testimoni De Tot) és Guansé! Que bé es veu, se sent i s'entén perquè es va perdre la guerra, l'armilla i tot plegat.

Guansé, l'home que passeja per les Rambles i demana que les pancartes de propaganda política estiguin netes, ordenades; que exigeix que es compleixin les ordenances municipals; que fa entendre que vestir malament, que anar brut, no fa ni més comunista ni més anarquista. Guansé l'home que veu com els comitès revolucionaris amaguen el menjar per repartir a la població; se salten les cues; deixen de pagar impostos, es saluden totalitàriament amb el *camarada!*; l'obligatorietat de tenir carnets per tot... Guansé al·lucina, no hi és tot i demana "seny i gràcia" a la revolució; defensa una "revolució cívica". En aquell moment no deu recordar les paraules d'Eugeni Xammar: "revolucionari rima amb primari". Guansé es veu superat per un món que ja no és el seu; intenta entendre'l, però no; ningú comprèn el seu seny, les seves ironies, el català. Guansé el dels ulls eternament oberts, esfeïts. No s'ho creia i acabarà sent una xifra, una trista, congelada i llunyana xifra: el 1940 el 80% dels periodistes catalans estaven a l'exili i la realitat es va exiliar amb ells.

ELS VOSTRES CLÀSSICS

Ànima cànvida

JORDI LLOVET

Daniel Pennac (Casablanca, 1944), autor de diversos llibres d'èxit en els darrers anys, va ser professor a França durant molts anys, fins que va poder dedicar-se a escriure a temps complet. La sociologia de l'escriptura ens diu que, mentre un narrador es guanya la vida en una altra cosa i escriu a més a més, els seus llibres poden resultar molt bons; però que, un cop s'ha convertit en *freelance*, està obligat a produir llibres amb una inevitable freqüència, perquè els homes també mengem espessament.

Per això, després que la sèrie dels seus llibres al voltant de la família Malaussène vagin conrear a mig món una certa anomenada, Pennac va decidir-se a provar el gènere mig biogràfic mig assagístic que domina el que comentem avui, *Mal d'escola* (Empúries-Mondadori, 2008), per veure si la cosa anava bé. I a fe que no li ha anat malament: 700.000 exemplars venuts a França en molt pocs mesos, i ara, possiblement, èxit de vendes en català i en castellà. Si tenim present que el llibre tracta, dit a l'engròs, de la figura del tanoca o el *zoquete* de l'escola, és a dir, l'estudiant que no fa brot i es posa a l'última fila de la classe amb l'iPod en marxa hores i hores tot convulsionant-se, i si podem estar segurs que pràcticament ni un sol dels tanoques escolars del món sencer no llegiran ni un llibre en tota la seva venturosa vida, llavors hem d'arribar per força a la conclusió que, qui ha comprat aquests 700.000 exemplars, són els pares i les mares d'aquests nois (noies, menys) que constitueixen un nou paradigma jove de l'antiga figura, abans adulta, del cràpula, el disbauxat, el baixà o el pixareixes. Com que el llibre els redimeix amb una candidesa que espanta —perquè els mals de l'educació ja han agafat dimensions cosmològiques; apocalíptiques segons els barems dels creadors—, aquests pares i mares deuen acabar el llibre amb una enorme dosi d'esperança i de satisfacció: "Goita, en Pennac també era un bandarria, i ja veus que bé que es guanya la vida!"

Però la realitat és una altra. No sé en què deu haver pensat Pennac, ni en quins centres d'ensenyança va quallar la seva teoria que tots els alumnes bajans són redimibles: és cert que un bon professor sempre hi podrà fer més que un de dolent,

però si Pennac conegués a fons la realitat de les institucions pedagògiques dels barris perifèrics de París, Lyon, Marsella o Lilla —ja no parlo dels de Barcelona—, i si hagués visitat els centres en què

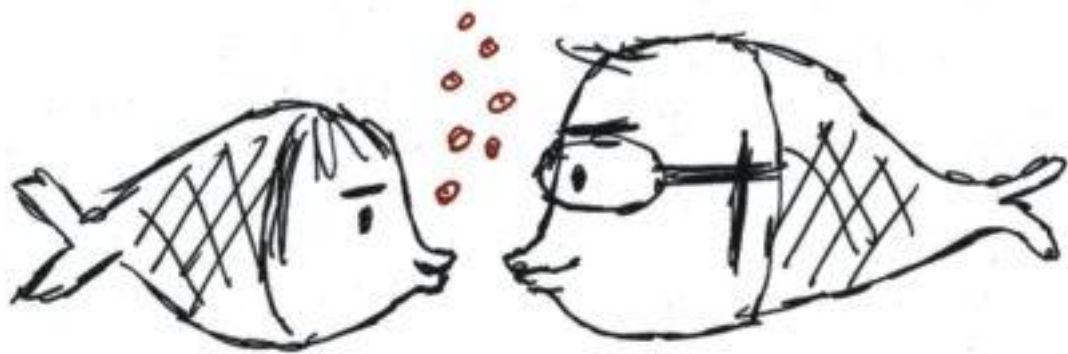
"Mal d'escola", de Pennac, redimeix amb candidesa els escolars bandarres"

reposen per torns tots els mestres que han estat a punt de perdre el seny o que, simplement, s'han tornat depressius de per vida, sense remei, llavors hauria escrit un llibre més pessimista de bon tros.

Però el seu opuscle va en el sentit contrari: diu que els tanoques són, en el fons, bones persones (vet aquí la teoria de Rousseau, contra la qual no ha pogut fer-hi res l'evident teoria antagònica de Hobbes, segons el qual els homes neixen llops, o llobets, els uns pels altres); diu que els pares ho tenen tot a favor per col·laborar en el redreçament d'aquestes criatures; diu que el bandejament dels recitats de memòria ("La cigale ayant chanté tout l'été..."; "Mignone, allons voir si la rose...") no faran sinó estimular la intel·ligència creativa; opina que la proscripció dels exàmens deixarà els nens i nenes davant un panorama net, idíl·lic, en què tot dependrà de la bona fe i sentit de la responsabilitat innats de la mainada, etcètera, etcètera. Més candidesa no s'ha vist ni es veurà en el món de la pedagogia contemporània.

És hàbil, per part de Pennac, guardar-se de l'etiqueta de "professor del club dels poetes morts" en fer una crítica lleugera de l'homònima pel·lícula —aquell film de 1989, amb un Robin Williams també innocent i saltívol, que va acabar de devastar el camp de l'ensenyament públic en aquella època, a més d'oferir un sentit trampós a la dita llatina *carpe diem*—; però ni pensaments d'afirmar que, en el fons, la lògica dels nostres sistemes educatius porten els nois i noies, més aviat, a repetir la gesta assassina dels protagonistes joves de la pel·lícula *If*, Palma d'Or del Festival de Cannes l'any 1969, ni de criticar sense pietat aquella altra candidesa mel·líflua i sentimental que es deia *Els nens del cor*, amb aquells trinxeraires que acabaven cantant la *Missa Solemnis* de Beethoven per art de màgia, o poc hi faltava, esperonats per un mestre tan cànvid com el que ens presenta Pennac: poseu armes de foc en les mans de la mainada, i no trigaran ni una hora a matar-se els uns als altres. Si això passa cada dos per tres als Estats Units i acaba de passar en un país tan civilitzat com Finlàndia, imagineu què no pot acabar succeint en les nostres latituds.

Què hi farem! El panorama educatiu es troba tan submergit en la catàstrofe, que no és estrany que un escriptor, posats a voler ser original i despertar l'interès pels evangelis entre una classe desesperada de lectors, hagi fet un llibre en què preua la figura del professor com a redemptor d'adolescents buscagatoses. Els mestres constitueixen el col·lectiu professional de més alta dignitat que es pugui imaginar en una societat com la present; i és cert que n'hi ha que, davant l'actual espectacle, encara poden fer-hi alguna cosa. Però aquesta professió també és, diguem-ho clar, la via del martirologi més eficaç que hi ha hagut des dels temps de Dioclecià.

A L'AIGUA SOM FELIÇOS!

Detall d'una pàgina de *Maria i jo* (La Galera), obra de Miguel i Maria Gallardo.

Gràcies, Maria

ISRAEL PUNZANO

Maria i jo

Miguel i Maria Gallardo

La Galera

68 pàgines. 12 euros.

Al món del còmic s'ha tirat sovint de nostàlgia. Però amb un escena nacional com l'actual, on es donen la mà diverses generacions, no són necessaris tants planys. Per constatar-ho només cal veure la llista de dibuixants en actiu, on figuren Francisco Ibáñez, Carlos Giménez, Daniel Torres, Max, Miguel Gallardo, Juanjo Sáez, Miguel Brieva i la factoria de la revista *TMEO*, que acaba d'arribar a un miraculós número 100.

Tots ells són representats d'una època (Ibáñez, per exemple, és la memòria de tota l'escola Bruguera). I en alguns casos, de més d'una. Estem parlant, clar, de Max i de Gallardo. Per situar-nos cal fer primer un succint repàs biogràfic de dues trajectòries paral·leles. 1. Van triomfar als anys vuitanta en el regnat d'*El Vibora*, època a la que van lliurar dues icones. (Max: Peter Punk; Gallardo: Makoki). 2. Amb la crisi arrossegada durant els noranta per les revistes de còmic es van veure obligats a passar a l'exili de la rendible il·lustració

publicitària. 3. No es van donar mai per vençuts (en el fons es tracta d'una passió per la historieta i per fer historieta); han aconseguit reinventar-se i encara són dels més innovadors. Max, fundador amb Pere Joan de l'extinta revista *Nosotros Somos los Muertos*, ha culminat aquest procés amb Bardin el Superrealista i Gallardo amb *Maria i jo*, que va publicar abans en castellà Astiberri i que és l'obra amb la que va rebre el primer Premi Nacional de Còmic atorgat per la Generalitat.

En realitat, el guardó ho van guanyar el creador de Perico Carambola i la seva filla, la Maria del títol, que el signen conjuntament. Gallardo ho va voler així perquè ella és el llibre, que té com a precedents dues obres poc conegudes del *comiquer*, *Tres viajes: Tel Aviv, Buenos Aires, Turín* (contacte inicial amb el quadern de viatges) i *Un largo silencio*, on posava imatges a les vivències del seu pare a la Guerra Civil (primer tempteig en el relat biogràfic dins de l'àmbit familiar). L'autor ens explica aquí una estada que va fer amb Maria en un hotel de Canàries ple de turistes. El llibre vol trencar tòpics sobre les persones autistes, gent com la pròpia protagonista que ca-

da dia es topa amb mirades d'incomprensió.

Malgrat el to entranyable de bona part d'aquest còmic, el dibuixant no cau mai en la cursileria. Ben al contrari, l'humor és una constant, tant com els esclats de mala llet que li surten a l'autor davant d'algunes actituds intolerants. Gràcies a la seva professionalitat, són ja molts anys de carrera, Gallardo té èxit en un gènere difícil, basat en traslladar a un quadern en forma de traços instantis i anècdotes reals sense que perdin ni veritat, ni emotivitat. L'estil que resulta té aparença d'esbós —exquisit gràcies al seu domini del dibuix— perquè és fruit d'aquest gest sense floritures d'agafar apunts espontanis de la quotidianitat: la immediatesa es tradueix en sinceritat.

A més, ens trobem amb una casualitat magnífica: per facilitar la comunicació amb la filla, Gallardo utilitza en moltes ocasions dibuixos, quelcom que provoca que l'ofici de pare i d'autor de vinyetes es trobin meravellósament units. Aquest subtil joc de llenguatges és una de les troballes d'una obra que marca rumbos inèdits en el còmic de casa nostra. En definitiva, un plaer i, per suposat: Gràcies, Maria.